

Fűrészpör

VARGA, Krzysztof

Tequila

(Keresztes Gáspár ford.)

Poligráf, 2008

Fejlődésregény

(Pálfalvi Lajos ford.)

Poligráf, 2008

Turulpörkölt

(Hermann Péter ford.)

Európa, 2009

Műmárvány

síremlék

(Pálfalvi Lajos ford.)

Európa, 2011

Függetlenség

sugárút

(Pálfalvi Lajos ford.)

Európa, 2012

„Bildungsroman”

Magyar Lettre

Internationale, 44

„Műmárvány

síremlék”

Magyar Lettre

Internationale, 79

„Hunok és

szarmaták”

Magyar Lettre

Internationale, 83

(Horváth

Viktorral és Pavol

Rankovval)

„A zsolnai

kerekasztal”

Magyar Lettre

Internationale, 87

Egy másodosztályú Intercity-kocsiban ülök, valahol egy ronda prérin, olyan, mintha katonai álcahalóval volna letakarva, félúton vagyok Poznań és Wrocław között, és arra gondolok, lehet, hogy épp ez a vonat, és nem az ágy lesz az a hely, ahol elhangzik utolsó szánalmas nyögésem, a testemben pedig elkezdődik az a lassú folyamat, melynek során emberi hullává alakul át, és teljes pompával bocsátja ki magából a szövetek rothadásakor keletkező putreszcin és kadaverin visszataszító bűzét, később kikelnek azok az ocsmány lárvák, nyüvek, egy egész sereg féreg.

Gyűlölöm, ha áll a vonat, főleg a prérin, az üres térben, ebben az üres, lapos Lengyelországban. Amikor a vonat a pusztában áll, az az érzésem, hogy egy pillanat múlva a szívem is megáll, hogy megalázó módon fordulok fel az álló vonatban, az üres prérin, mely olyan üres, mint egy kitöltetlen excel-tábla, hogy miattam még tovább kell a vonatnak állnia, míg meg nem jön a mentő meg a halottaskocsi, míg az illetékes orvos meg nem állapítja hivatalosan, hogy elhunytam, és ami tényleg mulatságos, hosszú évek után ez lesz az első kapcsolatom orvossal, csak ezúttal nem fog arra utasítani, hogy vegyem le az alsómat, köhögjek, nem fogja benyomni az ujjait a bordáim közé vagy a végbelembe, nem fogja kezébe venni a fejemet, megnyomkodni a nyirokmirigyeimet, hogy megnézze, nem nőttek-e meg, nem mondja a végén: tessék felöltözni. Megspórolom mindezeket a kissé fájdalmas eljárásokat, nem nyögöm ki a klasszikus kérdést: van valami bajom, doktor úr? Nem, már nincs semmi baja, felelné a mentőorvos, a kicsiny tankszerű fekete gyászkoszival érkező halotyszállítók pedig bepakolnának egy zsákba, és kivinnének a vagonból, az utasok bosszús tekintetétől kísérve, akik egyrészt dühösek, mert a prérin való álldogálás tovább tartott, másrészt felizgatta őket a hulla látványa, egy hulla látványa ugyanis mindig izgalmas a csöcseléknek, ezen alapszik az egész mai, populárisnak nevezett kultúra, bár ez a megfogalmazás nyilvánvalóan olyan, mint egy neveléses oximoron. Az a benyomásom, hogy a szemben ülő nőnek, aki úgy néz ki, mint egy régi kiszínezett fekete-fehér fénykép, láthatók még ilyenek itt-ott a tönk szélén álló fényképész műtermekben, és aki figyelmesen vizslat, amikor azt hiszi, nem látom, egyáltalán nem volna ellenére, ha most hirtelen a szívemhez kapnék, kidüledne a szemem, és lefordulnék az ülésről, lenne mesélőnivalója a következő napokban, sőt, hetekben: egyszerűen hirtelen fulladozni kezdett, kocsányon kezdett lógni a szeme, és a padlóra esett, ide – mutatna a kőre a konyhában vagy a szőnyegre a nagyszobában – pontosan a lábam elé, azonnal kiszaladtam a folyosóra, kiabáltam: meghalt egy ember! és meghúztam a vészféket, bár az van oda írva, hogy az indokolatlan használat büntetendő, de hisz ez indokolt használat, ha egy ember váratlanul meghal a vonatban. Igaz, azonnal tisztába lettem vele, hogy a vonat amúgy is a pusztában áll, nem kell tehát meghúzni a vészféket, de egy ilyen pillanatban ki gondol arra, hogy a vonat vagy áll, amikor épp meghal egy ember?

A halál ugyanis az emberek szemében nem akármilyen attrakció, nem a saját halálomra gondolok persze, hanem másokéra, a legjobb persze, ha az a másvalaki a tévéből ismert személy, esetleg egy családtag (micsoda attrakció ez, hónapokra elegendő!), de egy ismeretlen hirtelen elhunyt, különösen ha az ember szeme láttára történik, az sem lebecsülendő dolog. Az emberek sóvárogják a valódi halált, mivel már egy kicsit megunták azt a nem valódit, amellyel a tévé szolgál nekik, hányszor látható naponta halottmímélés, agyonlövémímélés, mérszárlásmímélés, ez már kezd határozottan unalmas lenni, még a kutyamarta gyerekekről, apjuk által meggyilkolt lányokról, anyukat megölni fiúkról szóló, bőségesen illusztrált bulvárszövegek is kezdenek kissé egyhangúak lenni, bár persze első látásra, amikor a vérre és szerencsétlenségre vágyó tekintet rávetődik ezekre a cikkekre és elmosódott fotókra, mindez nagyon látványos és – hogy is mondjam – ízletes. Ez a helyzet, mivel az embereket felizgatja – úgy gondolom, erotikus értelemben – mások

megaláztatása, ezt az izgalmat rejtik aztán hamis részvét mögé, amit hazugul empátiának hívnak, emögött lényegében a *schadenfreude* áll, ami tipikus az emberiségre nézve, kivált a mi országunkban élő emberiségre nézve, a mások baján és megalázásán érzett kielégülés, ez áll a kíváncsiság és az izgalom mögött, és ez elfojtja bennük annak felismerését, hogy egyszer ők is bele fognak kóstolni ilyen megaláztatásba, amikor fájdalom és rettegés közepette fognak haldokolni, vagy hirtelen szegényletes módon fognak összeesni az utcán, a bolti pénztárnál, amikor elüti őket egy autó, és a bevásárlószatyorból kiszóródnak a benne rejlő kincsek: krumpli, retek, tej, kolbász és kenyér, a még nyomdafestékszagú bulvárlap, ez az a kép, amelyet kedvelnek a sajtófótosok, mert úgy képzelik, ez jelképezi az emberi élet törekénységét, ez illusztrálja azt a mondást, hogy nem tudjátok sem a napot, sem az órát, kérem, íme – egy pillanattal ezelőtt valaki még vásárolt, gondosan kiszámolta a pénzt a kasszájánál, egy negyedórája még az aznapi ebédet tervezte, vagyis életének további menetét tervezte, itt meg ezt az életet egyetlen isteni gesztus megszakította, és az illető ezúttal örök álomba merült.

Ó, ha örök álom volna a halál, friss ágyneműben, ha a halott átfordulhatna az egyik oldaláról a másikra, felébredhetne, kimehetne a fürdőszobába vizelni, majd visszatérhetne, és jóízűen visszaaludhatna, még horkolhatna és hánykolódhatna is az ágyban, voltaképpen egy egész örökkévalóságig horkolni, hánykolódnia, egyik oldaláról a másikra fordulni, ilyen halált azért elfogadnék.

Nézem a kiszínezett fekete-fehér fotós nőt, nagyjából annyi időse lehet, mint én, talán egy kicsit idősebb, az arcán a vastag púderréteg alatt ott vonaglanak élete rutinjával megtelt évei, a határtalan unalom, a semmiféle magasabb szükségességgel nem indokolt létezés, az egzisztenciának nevezett gyári futószalag mellett álldogálás, úgy harcol tehát a rutin és az unalom ellen, hogy mások élete iránt érdeklődik, miközben az ő élete teljesen érdektelen, ezt pontosan tudja, maradt annyi intelligenciája, hogy tudja, a létezése teljesen fölösleges, bár azzal áztatja magát, hogy még szükség van rá: a férjének, a felnőtt gyerekeinek, akik természetesen semmire sem mennének nélküle, talán az unokáinak is, akiknek persze a nagymama gondoskodása nélkül esélyük sem volna felnőni, azzal butítja magát, hogy bebeszéli magának, a világ nem tud nélküle boldogulni, miközben persze nem így van, a gyerekei gyűlölik, ha lelkendezve meglátogatja őket, és inspekciót tart fölöttük, ellenőrzi, tele van-e a hűtő, nem porosak-e a bútorok, meg van győződve róla, ha ő nem törődne ezekkel a dolgokkal, akkor elhanyagolva éhen pusztulnának. A férje már húsz éve megunta, és amikor nem tud elaludni a horkolásától, azon töpreng, ne nyomjon-e az arcára egy párnát, hogy örökre abba hagyja a horkolást. Ébredés után, amikor ránéz a feleségére, a saját életére gondol, hogy más is lehetne, így gondolkodik egyébként mindenki, úgyhogy nincs ebben semmi különös. Aztán tovább élnek együtt, tovább esznek és horkolnak együtt.

Az asszony azonban jól tudja, hogy mindez unalmas és monoton, tehát azoknak az embereknek a sorsát követi nyomon, akiket naponta lát a tévében, akikről az olcsó lapocskákban olvas, biztos, hogy így van, mert hisz mellette ott hever *A sztárok életéből* című hetilap kissé meggyűrődve, ezt a mocskot fillérékért árulják minden bódében, feltehetően jó pár millió példányban. Ez a szám már teljesen ki van olvasva, hiszen nem láthatta előre, ahogy egyébként én sem, hogy órákig kell vesztegelnünk a pusztában álló Intercityben, melynek már régóta a wroclawi pályaudvaron kellene lennie.

A vonat három órája áll mozdulatlanul, már alaposan kiolvastam az útra bekészített összes újságot, még azokat a cikkeket is, amelyek nem érdekelnek, és hogy elülsem az időt, a szolgálati laptopomon írom azt, amit épp írok. Azaz belső szükségletből írok, nemcsak azért, hogy elülsem az időt, az lesz a legjobb, ha belső szükségletnek hívjuk.

A lengyel mezők a horizontig nyúlnak, mindenfelé egyformák, még ha szegénylős dombocskák tarkítják is őket, egyhangú krumpliföldek meg cékla- és káposztaföldek. Olykor, ha vonaton nyűvöm az országot, úgy tűnik fel, hogy honunkban kizárólag krumplit, céklát és káposztát termelnek, kivételesen persze gabonát is kenyérnek meg vodkának, de aratás után a barna tarlók közepette csak krumpli-, cékla- meg káposztaföldek vannak, ez a lengyel konyha szentháromsága. Évek óta nyűvöm Lengyelországot, de még mindig nem nyűttem el, ez a Lengyelország állandóan védi magát, állandóan változtatlanul támad fel nekem, állandóan ugyanúgy születik újjá, ugyanazokkal a földekkel, erdőkkel, ronda gonosz emberek ronda házaival, bennük élnek ezek az emberek hitvány életüket, híján bármilyen ingernek, még amikor vasárnap tiszta inget és jobb ruhát vesznek fel a templomba menet, hogy elmondják az imáikat, elénekeljék a hagyományos énekeiket, és meghallgassák buta lelkészek prédikációit, krumpli-, cékla- és káposztaföldjükben még akkor sem keletkezik egy árnyalatnyi reagálás sem, a szabad gondolatnak egy szikrája sem, amikor nyelvükre teszik az ostyát, nem vált ki belőlük az semmit, legföljebb némi nyáladzást, közben pedig figyelmesen szemlélgetik a szentély belsejét, ami rendszerint egy nagy betonbunkerre hasonlít, tényleg, ebben az istenfélő országban a szakrális építészet külön történetet érdemelne, sajnos, ritkán járok templomba, az én templomaim a vasúti pályaudvarok, kápolnám a várótermek, gyóntatószékek az információs ablakok, nekik gyónom meg, hová akarok utazni, és rendszerint megtudom tőlük, hogy a vonat késik vagy törölték, no hát, ez az az elégtétel, amelyet kírnak rám.

Azután ezek az emberek visszatérnek az otthonaikba, megeszik a vasárnapi húslevest, leülnek a tévékészülékek elé, és így szentelik meg ezt a szent napot, a férfiak kivesszik a hűtők szentségtartóiból a megszentelt vodkát, sógoraikkal megnedvesítik a torkukat, előbb az életük tökéletesítéséről szövögetnek terveket, majd már emelkedett hangulatban kereszties hadjáratokat terveznek, melyek elbuknak, mielőtt igazán elkezdődnének, a hétfői virradat gyakran úgy éri őket, hogy még a vasárnapi ruha van rajtuk, hangosan horkolnak a kanapén II. János Pál arcképe vagy egy Robert Kubica-plakát alatt, a földekről nyirkos köd kezd felszállni, megkezdődik a hétköznap, életük újabb fölösleges napja, borostásan indulnak ki azokra a terjedelmes földekre, hogy megküzdjenek a hétköznapisággal.

Nem csak ma látom ezeket a földeket, majdnem minden nap látom őket, amikor átszelem az országot egy másodosztályú vagonban, a földek nyomasztóan búskomorak, reménytelenek és egyformák, mindig látni rajtuk egy keservesen vánszorgó magányos traktort, amint szétteríti a trágyát, vagy megszórja a nyomorúságos hajtásokat fehér féregirtó porral, látni egy horpadt tetejű omladozó viskót vagy egy szürke kockaházat, mely őrházra, laktanyára vagy egy kicsiny börtönre hasonlít, sorsukba zárt tompa és kiégett, fáradt és boldogtalan emberek gubbasztanak bennük, akik a tévé segítségével úgy óvják magukat minden szabad gondolattól, mintha megszállók ellen védekeznének. Mind láttuk a sajtóban előszeretettel közzétett fényképeket az istállóra vagy csúrré hasonlító elhagyott, magányos házakra felszerelt műholdas antennákról, mind neveltünk ezeken a fotókon, amelyeket nagy kedvvel vetek át a külföldi hetilapok, de mi egyebet rakhattak volna fel azok az emberek? Viszonylag olcsó belépőt akartak venni abba a világba, amely egészen más, mint ami körülöttük van, aminek a határait a zöltség és a sertés felvásárlási ára, no meg a községháza jelöli ki, aminek az átmérője néhány, legföljebb tízegynéhány kilométerig terjed. A lengyel földek látványa mindig mélyen lehangolt, továbbra is a világ egyik leggrusnyább látványának tartom, korántsem olyan melankolikus ez szerintem, ahogy egyesek szeretnék, főként akkor, amikor őszi köd telepszik a parlagföldre, vagy amikor lustán szendereg az égő avar füstje. A melankólia ugyanis valami vonzót tételez fel, még ha nem is olyan szép a szóban forgó dolog, a lengyel földeken nincs semmi vonzó, csak valami határtalan, bánatos csúfság, olyan csúfak és unalmasak, mint a rajtuk dolgozó emberek, mint, tisztesség ne essék szólván, a velem szemben ülő, gyanakvó tekintettel engem méregető nő, mint ebben a vonatban egyébként az utasok többsége, amúgy megjegyzem, ez egy Intercity, az ország legnagyobb városai között közlekedik, nem ám valami lepusztult személyvonat jókora cuccokkal nyomakodó, vodkaszagú leheletükből, mosatlan hónaljukból és mosatlan ágyékukból párolgó búzt árasztó, az orosz vagy a vietnami piacról öltözködő, romlott fogú és romlott lelkű lepusztult emberekkel, forrong bennük az agresszió az őket körülvevő világgal szemben, amelyet nem érzékelnek nagyobbak, mint egy folyton ugyanazt a melódiát játszó zenedoboz.

(regényrészlet)

HERMANN PÉTER FORDÍTÁSA

